

RÓZSA ÉS GALAGONYA HERBÁRIUM – AZ EGRI ESZTERHÁZY KÁROLY FŐISKOLA GYŰJTEMÉNYE (EGR)

Kerényi-Nagy V.

Józsefvárosi Városüzemeltetési Szolgálat, Budapest
Nyugat-magyarországi Egyetem, Erdőmérnöki Kar,
Növénytani és Természetvédelmi Intézet, Sopron
kenavi1@gmail.com

Abstract

KERÉNYI-NAGY V.: Rose and hawthorn Herbarium – collection of Eszterházy Károly College in Eger (EGR)

In my current article, I gived the determinated rose-herbarium of the Herbarium of Eszterházy Károly College, Department of Botany in Eger (EGR). I determinated 10 species és 2 natural hybrids of roses and 2 species and 2 natural hybrids of hawthorns. The most important result is 2 new, unpublished taxa from VRABÉLYI: *Rosa canina* L. var. *canina* f. *viridis pilosula* VRABÉLYI ex KERÉNYI-NAGY (fig. 1.), *Rosa corymbifera* BORKH. l. *pallida* VRABÉLYI ex KERÉNYI-NAGY (FIG. 2.), the descriptions are bellow.

Kulcsszavak: *Rosa* spp., *Crataegus* spp., taxonomy, new taxa, *Rosa canina* L. var. *canina* f. *viridis pilosula* VRABÉLYI ex KERÉNYI-NAGY , *Rosa corymbifera* BORKH. l. *pallida* VRABÉLYI ex KERÉNYI-NAGY

Bevezetés

Az egri Eszterházy Károly Főiskola Herbárium, benne a Vrabélyi-gyűjteménnyel, páratlan értéket képvisel: az első bükki adatok innen származnak illetve a két, VRABÉLYI Márton (1807–1877) által elnevezetett, de leíratlan és publikálatlan taxont őrzi. Kiemelkedő értéket jelent ezeken felül Franz Joseph LAGGER (1799/1702–1870) svájci orvos-botanikus, rhodológus által gyűjtött és meghatározott herbáriumi lapok. Alábbiakban a gyűjtemény revideált rózsa- és galagonyaanyagát adom közre.

Anyag és módszer

A rózsarevízióhoz KERÉNYI-NAGY (2012a) határozókulcsát használtam, míg a galagonyák esetében BARANEC (1986), BARTHA – KERÉNYI-NAGY (2012), KERÉNYI-NAGY (2010, 2012b,c). A herbáriumi lapok számozatlanok, így a típusanyagok kijelölésekor csak „Holotypus” cédulát tudtam elhelyezni azok egyedi azonosítására. A revideált lapokat a helyesbített taxonnevek alatt közlöm idézőjelben („”) a herbáriumi cédulán található adatokat (fajnév, lelőhely neve, gyűjtési dátum, gyűjtő) eredeti helyesírásukkal; aposztrofálva (’’) a gyűjteménypecsét nevét.

Eredmények

A gyűjteményben rózsákból 10 faj és 2 természetes hibrid, galagonyákból 2 faj és 2 természetes hibrid herbáriumi anyaga található meg:

***Rosa agrestis* SAVI**

„*Rosa sepium* Thuill. Garát Rózsa A Parádi savanyuvizhez sóscserén. 11. Jun. 1867. Vrabélyi M.” „*Rev. Anon. agrestis inodora*”

***Rosa arvensis* HUDS.**

„*Rosa arvensis* Huds. Aistersheim. Ob Oesterreich. Juni 1865. C. Kuk ’Botanischer Tauschverein in Wien’ ”

***Rosa canina* L.**

„*Rosa canina* L. Csipke Rózsa Heves Megye: Gyöngyösi Mátra: Veronkarét. 12. Jun. 1867. Vrabélyi M.”

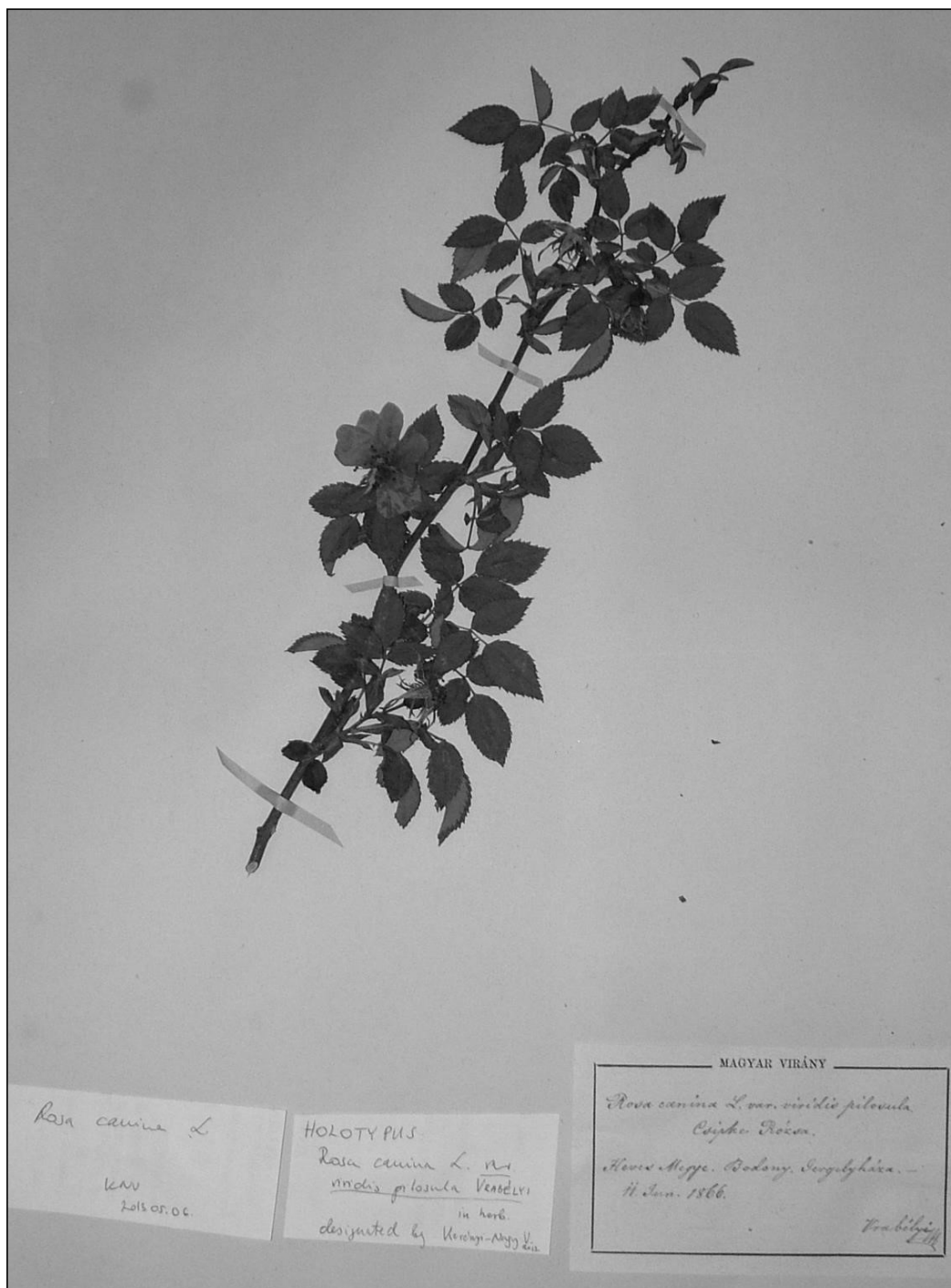
„*Rosa canina*. Podhrágyi, erdő melletti szántó föld szélén.”

***Rosa canina* L. var. *canina* f. *viridis pilosula* VRABÉLYI ex KERÉNYI-NAGY, forma nova**

Differt ab taxatione var. *canina* L.: ad margina foliola spina-laciniosa-serrata (fig. 1.)

Differs from var. *canina* L.: edge of leaflets thorn-hackly-serrated (fig. 1.)

HOLOTYPE: „*Rosa canina* l. var. *viridis pilosula*. Csipke Rózsa. Heves Megye: Bodony: Gergelyháza. 11. Jun. 1866. Vrabélyi M.” In EGR (here designated by KERÉNYI-NAGY, 2013. 05. 06.)

1. ábra: A *Rosa canina* L. var. *viridis pilosula* VRABÉLYI (in herb.)
holotípusa / Fig. 1. Holotype of *Rosa canina* L. var. *viridis pilosula* VRABÉLYI
(in herb.)

***Rosa canina* L. var. *dumalis* BAKER non BECHST.**

„*Rosa dumetorum* Thuill. Csere Rózsa Heves Megye: A Parádi savanyuviznél és üveggyár közötti út mellett. 2. Jun. 1867. Vrabélyi M.” „Rev. Anon.: *R. dumalis* Bechst!”

***Rosa canina* L. var. *squarrosa* RAU**

„*Rosa Kluckii* Bess. Kluck Rózsa Heves Megye: Gyöngyösi Mátra: Veronkarét. 20. Jun. 1866. Vrabélyi M.” „Rev. Anon.: *R. dumalis*!”

***Rosa corymbifera* BORK.**

„*Rosa canina* L. Csipke Rózsa Heves Megye: A Parádi savanyuviznél a tiszai lak mellett. 3. Jun. 1867. Vrabélyi M.”

„*Rosa dumetorum* Thuill. Budapest, XXII. Budatétény: Kápolna-u. Solo calcareo. Flore roseo. 1962. Jun 11. Dr. Péntes A. XI. Móricz Zs. Körtér 3.”

„*Rosa micrantha* Sm. Comit. Pest. Ad viam sub radicibus montis Naszály, prope opp. Vác. 12. 5. 1956. G. Vida” „Rev. Anon.: *R. tomentella* Lem.”

Rosa corymbifera* BORKH. *l. pallida* VRABÉLYI ex KERÉNYI-NAGY, *lusus nova

Differt ab taxatione *Rosa corymbifera* BORKH.: flores pallioses. (fig. 2.)

Differs from *Rosa corymbifera* BORKH.: flowers pale pink. (fig. 2.)

HOLOTYPE: “*Rosa dumetorum* Thuill. var. *pallida*. Halvány rózsa Heves Megye: Parád feletti Őrsáv. 4. Jun. 1866. Vrabélyi M.” In EGR (here designated by KERÉNYI-NAGY, 2013. 05. 06.)

***Rosa foetida* HERRM.**

„*Rosa lutea* Mill. In _____ 1. Andorfer in Langenlois 'Botanischer Tauschverein in Wien'”

***Rosa gallica* L.**

„*Rosa reversa* WK. Visszásfullánku Rózsa. Heves Megye: Solymosi Mátra. Kis Galya. 2. Jun. 1865. Vrabélyi M.”

„*Rosa gallica* L. Tarka Rózsa. Heves Megye: Bodony, Gergelyháza. 11. Junius 1866. Vrabélyi M.”

***Rosa kitaibelii* BORBÁS**

„*Rosa tomentosa* Sm. Holzenlag, Aus der Flora Galziens, Polen, Juny. Brody. 'Botanischer Tauschverein in Wien'”

„*Rosa tomentosa* Sm. Um Leipzig. Juli 62. Otto Kuntze. 'Botanischer Tauschverein in Wien'”

2. ábra: A *Rosa corymbifera* BORKH. lus. *pallida* VRABÉLYI ex KERÉNYI-NAGY holotípusa / Fig. 1. Holotype of *Rosa corymbifera* BORKH. lus. *pallida* VRABÉLYI ex KERÉNYI-NAGY

***Rosa cf. micrantha* BORRER ex SM. (vegetatív hajtás)**

„*Rosa micrantha* Sm. typus = *nemorosa* Lib. Praenoricum: Őrség, ad marg. siv. in valle

KE-E Nyugati-Felső vgy. Supra pg. Szőce. 24. aug. 1954. T. Pócs, I. Gelencsér ”

***Rosa pendulina* L.**

„In montibus Tornai-Karszt, /comit.: Abauj/ in monte Vecsembükk, supra vicum Komjáti. 18. V. 1952. Papp József”

„*Rosa pendulina* L. In montibus Sátorhegység, in rupibus andesiticis in Monte Nagypéterménkü, prope pagum Telkibánya. 30. 5. 1954. Vida G.”

„*Rosa pendulina* L. In montibus Sátorhegység, in fagenetis in Monte Nagy milic, prope pagum Füzér. 29. 5. 1954. Vida G.”

„*Rosa pendulina* L. In montibus Bükk-hegység, in fagenetis, montis Nagykőhát, prope pagum Répáshuta. 20. 6. 1952. Vida G.”

„*Rosa pendulina* L. In montibus Bükk-hegység, in prate Nagymező, ad margine silvae, prope pagum Répáshuta. 13. 8. 1951. Vida G.”

„*Rosa alpina* L. Zermatt. Dr. Lager 'Botanischer Tauschverein in Wien”
„Rev. Anon.: *R. pendulina* L.”

„*Rosa alpina* L. _____ Juni 862. Oberleiter”

***Rosa × reversa* WALDST. et KIT.**

„*Rosa pyrenaica* Gouan *pirenei* Rózsa. Heves Megye: Solymosi Mátra: Károlyi-vágás 22. Aug. 1865. Vrabélyi M.” „Rev. Anon. *R. pendulina* L. *adenospela* Borbás”

„*Rosa reversa* W. et K. /*pendulina* × *pimpinellifolia*/ Montes Kőszegi hegység, in rupibus calc phyllit. Supra pg. Velem. 13. juli. 1954. T. Pócs, I. Gelencsér ”

„*Rosa alpino-pimpinellifolia* Reut, Salève. 2. Jun. Dr. Lager”

***Rosa spinosissima* L.**

„*Rosa spinosissima* L. Kőkényes Rózsa. Heves Megye: Gyöngyös melletti Sárhegyen. 1867. Vrabélyi M.” „Rev. Anon. *R. pimpinellifolia*”

„*Rosa spinosissima* Linn. In alpenn dem _____ Langenlois. Andorfer 'Botanischer Tauschverein in Wien” „Rev. Anon. *R. pimpinellifolia*”

***Rosa spinosissima* L. var. *pimpinellifolia* (L.) POIR.**

„*Rosa spinosissima* L. Kőkényes Rózsa. Heves Megye: Gyöngyös melletti Sárhegyen. 1867. Vrabélyi M.” „Rev. Anon. *R. pimpinellifolia*”

„*Rosa pimpinellifolia* D. C. Tompalevelű Rózsa. Heves Megye: Parádi Mátra, Disznókő – 23. Maj 1867. Vrabélyi M.”

***Rosa* × *spinulifolia* DÉMATR. és *Rosa canina* L.**

„*Rosa Reuteri* God. Compérières Cone Genf. Dr. Lager”

***Rosa villosa* L.**

„*Rosa pomifera* Herrm. _____ Bredoneer Forst bei Berlin. 1867. C. E. Otto Kuntze 'Botanischer Tauschverein in Wien”

„*Rosa recondita* Puget In Decuria Gombensi. Dr. Lager 'Botanischer Tauschverein in Wien”

***Crataegus cruss-galli* L.**

„*Crataegus crus-galli* L. Ex cult. in Hortus Botanicus Universitatis Budapest. 29. VIII. 1955. Patria: in parte orientale Americae-sept. Papp J.”

***Crataegus* × *degenii* ZSÁK**

„*Crataegus* × *Degeni* Zsák. /*C. nigra* × *C. monogyna*/ In Dunavidék, Csepelsziget. In silvis uliginosis ad margines fluvii Duna, prope pagum Ercsi. 6. IX. 1952. Vida G.”

***Crataegus* × *intermixta* (WENZIG) BECK**

„× *Crataegus* × *intermixta* /Wenzig/Beck. *monogyna* × *oxyacantha*. Comit. Hont. In quercetus montis Hegyes-tető supra pagum Nagymaros. 6. V. 1949. alt. cca. 450 m. s. m. Kárpáti Z.”

***Crataegus nigra* WALDST. et KIT.**

„*Crataegus nigra* W. et K. Dunavidék, Csepelsziget. In silvis uliginosis ad margines fluvii Duna, prope pagum Ercsi. 5. IX. 1952. Vida G.” (2 példány)

Köszönetnyilvánítás

Köszönettel tartozom a herbáriumban nyújtott segítségért SASS-GYARMATI Andreának és PÉNZESNÉ Dr. KÓNYA Erikának, egyes herbárium cédulák megfejtéséért BŐHM Éva Irénnek!

Felhasznált irodalom

BARTHA D. – KERÉNYI-NAGY V. (2012): Fekete galagonya [*Crataegus nigra*] – In. BARTHA D. (ed.): Magyarország ritka fa- és cserjefajainak atlasza [Atlas of rare shrubs and trees in Hungary] – Kossuth Kiadó, Budapest. pp. 180–184.

- KERÉNYI-NAGY V. (2012a): A Történelmi Magyarország területén élő őshonos, idegenhonos és kultúr-reliktum rózsák kismonográfiája – A small monograph of autochton, allochton and cultur-relict roses of the Historical Hungary – NYME Egyetemi Kiadó, Sopron, 434 pp.
- KERÉNYI-NAGY V. (2012b): Galagonyák [Hawthorns] – In. BARTHA D. (ed.): Magyarország ritka fa- és cserjefajainak atlasza [Atlas of rare shrubs and trees in Hungary] – Kossuth Kiadó, Budapest. pp. 178–179.
- KERÉNYI-NAGY V. (2012c): Piros álműsű ritka galagonyafajok [Rare 'red fruit' hawthorns] – In. BARTHA D. (ed.): Magyarország ritka fa- és cserjefajainak atlasza [Atlas of rare shrubs and trees in Hungary] – Kossuth Kiadó, Budapest. pp. 185–193.
- VOJTKÓ A. (1996): Vrabélyi Márton bükk-hegységi gyűjtései az egri Növénytan Tanszék herbáriumára alapján. – *Botanikai Közlemények* **83**(1–2):170.